GEMAAL A, ZIJPE EN HAZEPOLDER
Historisch overzicht

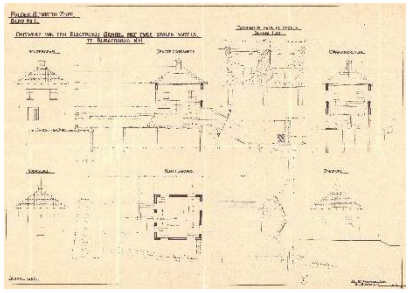
Diederik Aten, april 2023

Op zondag 29 juli 1928 werd de molen van de afdeling A van de Zijpepolder door de bliksem getroffen en brandde af. [1]

De *Schager Courant* meldde vier dagen later hoe op die dag de bevolking in Harenkarspel een dreigende vuil gele lucht zag naderen, ‘doch buiten gekomen zag men niets bijzonders, uitgezonderd de watermolen in de Zijpe’. Daarna bereikte het onweer het dorp en richtte ook daar zware schade aan. Het polderbestuur onder leiding van dijkgraaf C. Hooij regelde met hulp van het Provinciaal Electriciteitsbedrijf Noordholland een noodpomp. Begin september 1928 had de brandassurantie uitbetaald en werden door het Gemeentelijk Electriciteits Bedrijf al voorbereidingen getroffen voor de aanleg van een kabel naar de locatie van het te bouwen gemaal A.

Op 9 juli 1929 besprak het polderbestuur de tekeningen en bestekken van het nieuwe gemaal. Na ze te hebben ingezien, viel het besluit alles ter goedkeuring door te sturen naar Gedeputeerde Staten. De vereiste goedkeuring was begin november 1929 binnen.
(tekening van het bestek is vergroot te zien in het gemaal)

De fundering en het gemaalgebouwtje werden gegund aan A. Eriks en Zn. uit Schagerbrug voor 9.000 gulden.

De levering van de installatie ging naar N.V. Algemeene Machinehandel ‘Het Landbouwhuis’ te Sneek voor 8.500 gulden. Ook de Arbeidsinspectie boog zich nog over de plannen. Deze dienst meldde in november 1929 dat bij het gemaal een afrastering moest komen en maakte het polderbestuur er tevens op attent dat in het gemaal een verbandtrommel aanwezig diende te zijn.

Het gemaal kwam in de loop van de maand maart 1930 gereed. De proefbemaling inclusief controle van de capaciteit door Provinciale Waterstaat vond plaats op 8 april 1930 om half elf ’s ochtends. Hierbij was een medewerker van ‘Het Landbouwhuis’ aanwezig. Het nieuwe gemaal werd zonder problemen in orde bevonden. Helaas liep het nog geen drie maanden later, op 14 juni 1930, schade

[1] Zie ook *Heldersche Courant*, 4-9-1928. In de Redengevende Beschrijving van het gemeentelijk monument gemaal A wordt als datum van het afbranden van de molen 4-8-1929 genoemd. Helaas is onduidelijk waarop deze datum is gebaseerd.

op tijdens een zeer zwaar onweer waarbij drie boerderijen in de polder na blikseminslag afbrandden.

Het gemaal was uitgerust met twee vijzels, ieder aangedreven door een elektromotor, fabricaat EMF Dordt. De eerste motor leverde 36,5 pk en was door middel van tandwielen en een riem gekoppeld aan een vijzel met een diameter van 1,30 m. De capaciteit van deze installatie bedroeg 33,4 m^3 per minuut bij 44 omwentelingen. De tweede motor had een vermogen van 15 pk en was op dezelfde manier gekoppeld aan een vijzel met een diameter 1,0 m. en een waterverzet van 16,8 m^3 per minuut bij 49 omwentelingen.

Het oude molenaarshuis werd in 1959 aangesloten op de waterleiding. Een jaar later volgde vervanging door een compleet nieuwe dienstwoning.

Reden was algeheel verval van het oude huis. De Gebr. Limmen uit Schagen wilden het meeste betalen (155 gulden) voor de sloopmaterialen, inclusief het verwijderen van de regenwaterbak en de fundering tot een diepte van een halve meter. D. Eriks, aannemer te Schagerbrug, bouwde de nieuwe woning met schuur voor 18.585 gulden overeenkomstig een door de technisch ambtenaar van de polder opgesteld bestek. Machinist K. Hof liet in 1976 de woning aansluiten op het telefoonnet. Datzelfde jaar werd bij het huis een prefab garagebox geplaatst.

Waterschap Zijpe en Hazepolder fuseerde op 1 januari 1980 in het nieuwe Waterschap de Aangedijkte Landen en Wieringen. Dit maakte in 1983 werk van de al langer bestaande problemen in het noordelijke gedeelte van de afdeling A in de Zijpe. Om die op te lossen, voegde men 40 ha van de afdeling A bij de afdeling B. In verband hiermee werd ook het gemaal A aangepast. De grote vijzel maakte plaats voor een schroefpomp met een capaciteit van 15 m^3 per minuut, fabricaat VOPO, De Rijp. De kosten beliepen 21.750 gulden excl. 17% BTW.

Ten slotte besloten B & W van de gemeente Zijpe in 1990 het gemaal aan te wijzen als gemeentelijk monument.

In 2017 werd het gemaal ontmanteld en opgevolgd door het modernere gemaal B aan de Grote Sloot. Hieronder de huidige situatie van het gemaal: uitwendig en inwendig.

